

KREDIT-MODUL TIZIMIDA TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIMINI INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA TASHKIL ETISH METODIKASI

Toshqulova Fotima Ulug'bek qizi

Navoiy Davlat Universiteti San'at va sport fakulteti

Pedagogika nazariyasi va tarixi yunalishi 1-kurs magistranti

Annotatsiya Ushbu maqolada kredit-modul tizimida talabalarning mustaqil ta'limini innovatsion texnologiyalar yordamida tashkil etish metodikasi tahlil qilinadi. Maqolada mustaqil ishning asosiy darajalari, kredit-modul tizimi elementlari, zamonaviy elektron ta'lim vositalari va ularni qo'llashning samarali usullari ko'rib chiqiladi. Xorijiy tajribalar va O'zbekiston oliy ta'lim tizimidagi amaliy muammolar tahlil qilinib, innovatsion yondashuvlarni tatbiq etishning afzalliklari ta'kidlanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kredit-modul tizimi va zamonaviy texnologiyalar talabalarning mustaqil va ijodiy faoliyatini rag'batlantiradi, bilimlarni chuqur va samarali egallashga imkon yaratadi.

Kalit so'zlar: kredit-modul tizimi, mustaqil ta'lim, innovatsion texnologiyalar, ta'lim jarayoni, oliy ta'lim.

Kirish. Zamonaviy ta'lim jarayonida talabaning mustaqil ish faoliyati va o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalari katta ahamiyatga ega. Ta'limning sifatini oshirish, talabaning kasbiy va shaxsiy malakalarini rivojlantirish, ularni kelajakdagi mehnat bozoriga tayyorlash muassasaning asosiy vazifalaridan biridir.

O'zbekiston Respublikasida kredit-modul tizimi joriy etilishi bilan talabalarga o'z o'quv traektoriyasini belgilash, mustaqil ishlarni bajarish va o'z-o'zini baholash imkoniyati yaratildi. Shu bilan birga, zamonaviy innovatsion texnologiyalar, elektron o'quv platformalari, virtual laboratoriyalar va masofaviy ta'lim vositalari talabaning mustaqil bilim olish jarayonini yanada samarali qiladi.

Oliy ta'lim muassasalarining asosiy vazifasi — malakali, moslashuvchan, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashdir. Hozirgi tezkor va o'zgaruvchan dunyo

sharoitida mutaxassisning mustaqil muammolarni hal qilish, ilmiy va amaliy faoliyatda o'zini namoyon eta olish qobiliyati dolzarb ahamiyat kasb etadi.

2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmonga muvofiq oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish vazifalari belgilangan: raqamli texnologiyalarni joriy etish, ilmiy faoliyatga yoshlarni keng jalb etish, kredit-modul tizimini joriy qilish va ta'lim sifatini oshirish.

Zamonaviy talablar an'anaviy "o'qitish" formatidan "o'qish" formatiga o'tishni talab qiladi. Bu shuni anglatadiki, talaba faqat o'qituvchidan emas, balki mustaqil ishlash orqali bilimlarni egallashga o'rganadi.

Kredit-modul tizimi va asosiy tushunchalar..Kredit-modul tizimi talabalarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish, bilimlarni mustaqil o'zlashtirish va o'z-o'zini baholashga imkon beradigan tizimdir.

Tizimning asosiy elementlari:

- Credit/Credit-hour – o'quv ishining hajmini o'lchash birligi;
- Curriculum – talabanning shaxsiy o'quv rejasi;
- Syllabus – fan maqsadi, vazifalari, mustaqil ishlar va baholash mezonlarini o'z ichiga oladi;
- Independent Work – talabanning o'z-o'zini rivojlantirish va mustaqil o'rganish faoliyati;
- ECTS (European Credit Transfer System) – xalqaro tan olinadigan kredit tizimi.

Kredit-modul tizimi talabalarga o'z o'quv traektoriyasini belgilashga imkon beradi, mustaqil va ijodiy bilim olishni rag'batlantiradi, o'qituvchi esa ko'proq yo'naltiruvchi sifatida ishtirok etadi.

Talabanning mustaqil ta'limi va darajalari. Mustaqil ish — talabanning o'zini rivojlantirish, ko'nikma va malakalarni mustaqil egallash jarayonidir.

N. S. Basova talabanning mustaqil ishini 6 darajaga ajratadi:

1. Tayyorlov (kirish) – mustaqil ishlash usullari bilan tanishtirish;
2. Reproduktiv – ilgari o'rganilgan bilimlarni takrorlash;
3. Qidiruv (qisman) – ma'lumotlarni qisman mustaqil izlash va qo'llash;

4. Eksperimental qidiruv – tadqiqotlarni mustaqil tashkil etish;
5. Nazariy-eksperimental – natijalarni umumlashtirish va hisobot tayyorlash;
6. Nazariy-amaliy – kurs ishi, ilmiy-amaliy loyiha yoki tezis shaklida yakuniy mahsulot yaratish.

Mustaqil ishlar ko‘paytiruvchi, rekonstruktiv-o‘zgaruvchan, evristik va ijodiy turlarga bo‘linadi.

Innovatsion texnologiyalar yordamida mustaqil ta’limni tashkil etish. Zamonaviy texnologiyalar talabalarning mustaqil ishini samarali tashkil etishga yordam beradi: Elektron o‘quv platformalari (Moodle, Canvas) – kurs materiallari, testlar va topshiriqlarni taqdim etadi; Masofaviy ta’lim – talabaga joylashuvdan qat’iy nazar bilim olish imkonini beradi; Virtual laboratoriyalar va simulyatorlar – amaliy mashg‘ulotlarni xavfsiz va interaktiv tarzda bajarish imkonini beradi; Portfolio va elektron jurnallar – talabaning o‘z-o‘zini baholash va faoliyatini kuzatish uchun; Forumlar, webinarlar va onlayn konsultatsiyalar – o‘qituvchi bilan doimiy interaktiv aloqa.

Innovatsion texnologiyalar yordamida mustaqil ta’lim talabalar qiziqishini oshiradi, nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog‘lashni ta’minlaydi va o‘z-o‘zini baholashga imkon yaratadi.

Xorijiy tajribalar shuni ko‘rsatadiki, mustaqil ta’limga o‘tish jarayoni faqat texnologiyalarni joriy etish bilan emas, balki talabaning motivatsiyasi va o‘qituvchining metodik yondashuvi bilan bog‘liq. Bolonya deklaratsiyasi (Yevropa) – ikki bosqichli “bakalavr–magistr” tizimi, ECTS kreditlari bilan xalqaro tan olinadigan ta’lim; Amerika universitetlari – kredit-soat tizimi orqali talabaning mustaqil ishini o‘lchash va amaliy faoliyatga yo‘naltirish; Virtual va laboratoriya simulyatsiyalari – talabalar amaliy mashg‘ulotlarni xavfsiz va interaktiv bajaradi.

O‘zbekiston sharoitidagi muammolar. Oliy ta’lim muassasalarida mustaqil ishni tashkil etishda quyidagi qiyinchiliklar mavjud:

- Talaba va o‘qituvchilar mustaqil ishlashga yetarlicha tayyor emas;
- Fanlararo uzluksizlik va integratsiyaning yetishmasligi;

- Moddiy-texnik bazaning cheklanganligi;
- Talabada o'rganilgan bilimga qiziqishning pastligi;
- Nazorat va baholash tizimi to'liq ishlamaydi.

Shuning uchun innovatsion texnologiyalarni qo'llash va o'qituvchining metodik yondashuvi zarur.

Xulosa. Kredit-modul tizimi talabalarning mustaqil ta'limini rivojlantirish va ijodiy qobiliyatlarini oshirishda asosiy vosita hisoblanadi. Innovatsion texnologiyalar yordamida talaba:

- o'z-o'zini rivojlantiradi va baholaydi;
- nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'laydi;
- mustaqil va ijodiy ishlaydi;
- kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlanadi.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimida kredit-modul tizimi va innovatsion texnologiyalar yordamida mustaqil ta'limni rivojlantirish zamonaviy kadrlar tayyorlashda dolzarb ahamiyatga ega.

Foydalanilgan dabiyyotlar:

1. PF-5847-son Farmon, 2019. "O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi".
2. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi materiallari.
3. European Credit Transfer System (ECTS) rasmiy manbalari.
4. N. S. Basova, Pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy maqolalar.
5. V. V. Yegorov, E. G. Skribnitskiy, V. G. Khrapchenkov, "Talabalarning o'quv qobiliyatlari va mustaqil ishlar".
6. Bolonya deklaratsiyasi va Amerika universitetlari kredit tizimi tajribasi.